

KORONAVIRUS – MORATORIUM NA SPLÁCENÍ ÚVĚRŮ: CO SKUTEČNĚ ZPŮSOBÍ V SEGMENTU KORPORÁTNÍHO FINANCOVÁNÍ

Dne 7. dubna 2020 Poslanecká sněmovna České republiky svým usnesením č. 1024 schválila návrh zákona o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií Covid-19 (sněmovní tisk 813), který by měl být v nejbližší době projednán Senátem České republiky jako tisk [229](#) a následně předložen k podpisu prezidentu republiky. V účinnost by tedy nová pravidla mohla potenciálně vstoupit vyhlášením již začátkem povelikonočního týdne.

Při detailnějším čtení senátního tisku 229 vyvstává celá řada otázek a nejasností ohledně dopadů navrhovaného zákona do úvěrových vztahů. Přijatá pravidla, a to včetně jejich nejasností, ovlivní dynamiku obchodních závazkových vztahů na celém úvěrovém trhu. V této publikaci se věnujeme pravděpodobným dopadům na segment financování velkých korporáčních dlužníků. Těchto situací je relativně málo, hraje se v nich však o velké částky a o budoucnost velkých tuzemských podniků. A o to překvapivější mohou být v segmentu velkých podniků některé otázky, které přijatá pravidla vyvolávají. Zaměřujeme se na ně ve stručnosti níže.

CO KDYŽ MÁME MEZINÁRODNÍ FINANCOVÁNÍ?

Na rozdíl např. od paralelně projednané a přijaté úpravy úvěrového moratoria na [Slovensku](#) se česká právní úprava vůbec nezabývá mezinárodním dosahem navrhovaných pravidel. Důvodová zpráva to připouští a uvádí, že ač není výslovně upravena územní působnost zákona, předpokládá se plošný dopad na všechny úvěry, které byly poskytnuty na území České republiky bez ohledu na to, zda úvěrujícím nebo úvěrovaným je česká osoba, a bez ohledu na to, jakým právem se úvěr řídí z hlediska mezinárodního práva soukromého.

První úroveň právní nejistoty plyne již z toho, že tato formulace není obsažena v operativních ustanoveních zákona a není tedy pro soudní výklad nutně závazná. Vedle toho je ale zjevné, že formulace "úvěry poskytnuté na území České republiky" sice v podstatě odpovídá obecnému principu, podle kterého zákony zásadně působí jen na území státu, který je vydal, pomíjí však působnost osobní, a sama o sobě je interpretačně poněkud nejasná i v situacích, kdy na každé straně úvěrového obchodu je jen jedna osoba (jeden úvěrovaný a jeden úvěrující). Pokud na kterékoli straně existuje mnohost subjektů z více států, což je pro financování velkých podniků typické, začnou z hlediska dopadů navržené právní úpravy vznikat velmi obtížně předvídatelné situace.

Na naznačenou otázku se podle našeho názoru nabízejí tyto pravděpodobné odpovědi v těchto nejtypičtějším situacích, které mohou v korporáčním segmentu vznikat:

- je-li úvěrovaný českou korporací a úvěrující zahraniční korporací, moratorium na úvěr pravděpodobně dopadne;
- totéž platí, je-li úvěrujících více, přičemž někteří jsou českými a jiní zahraničními korporacemi;

- je-li úvěrující českou korporací a úvěrovaný zahraniční korporací, moratorium na úvěr pravděpodobně dopadne, pokud se jedná o financování akvizic a jiných projektů nebo aktivit na území České republiky;
- je-li zde více úvěrovaných, přičemž někteří jsou českými a jiní zahraničními korporacemi, moratorium na úvěr pravděpodobně dopadne ve vztahu k tuzemským úvěrovaným, avšak nikoli nutně k zahraničním úvěrovaným (ovšem s nejistotami naznačenými výše). V tomto případě je však možné, že případné použití moratoria českým úvěrovaným způsobí případ porušení člena skupiny dle příslušných ustanovení smlouvy o úvěru, a potažmo případ porušení celého úvěrového vztahu.

Výše uvedené odpovědi přitom pravděpodobně budou platit bez ohledu na to, jakým právem se úvěrová smlouva řídí pro účely mezinárodního práva soukromého. Platí pro ně však vysoká míra nejistoty plynoucí z toho, že zákonodárce se výše uvedené otázky ani nepokusil zodpovědět, a odpovědi je tedy třeba hledat pouze na bázi obecných právních principů.

CO KDYŽ MÁME SJEDNÁNO REVOLVINGOVÉ NEBO KONTOKORENTNÍ FINANCOVÁNÍ?

Z působnosti zákona jsou vyňaty (typicky provozní, krátkodobé) revolvingové a kontokorentní úvěry – zákon umožňuje využít moratorium primárně jen na dlouhodobé, termínové úvěry. Ani u nich však moratorium nedopadne na celkovou s úvěrem spjatou dluhovou službu, jelikož zákon rozlišuje mezi splátkami jistiny a platbami příslušenství (úroků a poplatků), a to v rozdílném režimu pro různé úvěrované. Úvěrovaný, který je právníčkou osobou, bude podle moratoria osvobozen pouze od splátek jistiny; úrok a poplatky bude muset platit i nadále.

CO KDYŽ MÁME VYDÁNY DLUHOPISY?

Po dluhopisové "mánii" posledních několika let v se korporačním segmentu rozhodně nejedná o řečnickou otázku. Proti závazkům z dluhopisů moratorium emitentům dluhopisů nijak nepomůže – z působnosti zákona jsou výslovně vyjmuty závazky z investičních instrumentů. Navíc je ale dost dobře možné, že pokud se emitent dluhopisů rozhodne využít moratoria proti závazkům z úvěrů, na které se zákon vztahuje, dopustí se tím případu porušení podle emisních podmínek a jeho dluhopisy se v důsledku toho stanou splatnými.

CO KDYŽ ÚVĚR ČERPÁME PROSTŘEDNICTVÍM BANKOVNÍCH ZÁRUK NEBO AKREDITIVŮ?

Finanční záruky jsou z dosahu moratoria výslovně vyloučeny, není však bohužel zřejmé, zda jde o výjimku pro všechny vztahy, které z finančních záruk vznikají. Ohledně akreditivů neobsahuje zákon žádnou výslovnou úpravu. Nabízejí se dvě zjevně protichůdné interpretace: jedna, která by výjimku pro finanční záruky vztáhla i na akreditivy analogicky. A druhá, která by dospěla k přesně opačnému závěru na základě argumentu, že pokud zákonodárce vztahy vznikající z akreditivů na rozdíl od vztahů z finančních záruk i přes jejich obdobnost nevyloučil, pak se na ně výjimka vztahovat nemá.. Jako rozumnější nám připadá interpretace první, zda ale převládne před soudy si netroufáme odhadnout.

CO KDYŽ JE NÁŠ ÚVĚR ZAJIŠTĚN?

Zajištění by na první pohled nemělo mít na použitelnost moratoria dopad. To ovšem platí jen v případě, že se nejedná o tzv. "finanční zajištění". Zda je zajištění zajištěním "finančním" či nikoli nemusí být zřejmé na první pohled, a to v důsledku způsobu, jakým byla v České republice implementována příslušná evropská směrnice. Nelze vyloučit výklad, že i zajištění běžného korporátního úvěru např. zástavním právem k akciím nebo k pohledávkám z bankovních účtů bude považováno za finanční zajištění, pokud to nebylo výslovně vyloučeno. Ačkoliv to dle důvodové zprávy a nám dostupných informací nebylo záměrem zákonodárce a dalo by se říci, že to odporuje účelu zákona, při takovém výkladu by nebylo možné moratorium ve vztahu k takto zajištěnému úvěru použít. V průběhu projednávání návrhu tohoto zákona v Poslanecké sněmovně nebyla tato nejjasnost bohužel odstraněna.

Zákon se obecně použije jen na úvěry sjednané a načerpané před 26. březnem 2020. U úvěrů zajištěných nemovitou věcí nebo věcným právem k nemovité věci se ale zákon vztáhne i na dosud nenačerpané úvěry, které byly sjednány před 26. březnem 2020. I když legislativním záměrem zde zjevně bylo ulevit fyzickým osobám s hypotéčnými úvěry na bydlení, přijatá formulace může ve svém důsledku dopadnout i na celou řadu komerčních úvěrů v oblasti nemovitostního financování.

CO KDYŽ MÁME SJEDNÁN HEDGING?

Ještě v první verzi sněmovního tisku 813 to vypadalo, že existence úrokového hedgingu bude znamenat, že příslušný úvěr bude vůči moratoriu imunní. Na základě pozměňovacího návrhu vzneseného v Poslanecké sněmovně však byla tato výjimka z legislativní předlohy vypuštěna. Hedging (úrokový, měnový, ani žádný jiný) tedy v použití moratoria bránit nebude.

CO KDYŽ JSME MĚLI PROBLÉMY UŽ PŘED PANDEMÍ?

Moratorium nemá sloužit k ochraně dlužníků, kteří se do problémů s plněním svých dluhů dostali již před vypuknutím pandemie nemoci Covid-19. Podmínkou pro jeho uplatnění proto je, že úvěrovaný nesměl být k 26. březnu 2020 v platebním prodlení delším než 30 dnů.

JAK MORATORIUM SPUSTÍME?

Moratorium není automatické – funguje na principu "opt-in". To znamená, že úvěrovaný musí vůči úvěrujícímu projevít úmysl být moratoriem chráněn. "Opt-in" může mít formu v zásadě velmi jednoduchého oznámení zaslaného úvěrujícímu.

JAK DLOUHO BUDE MORATORIUM PŮSOBIT?

Po provedení "opt-inu" dojde k odkladu termínu/ů plnění peněžitých dluhů úvěrovaného vůči úvěrujícímu ze smlouvy o úvěru o délku ochranné doby, která bude trvat do 31. července 2020, příp. do 31. října 2020, dle volby úvěrovaného. Na konec ochranné doby nemá datum provedení "opt-inu" vliv – zákon stanoví délku ochranných dob pevně odkazem na konkrétní data roku 2020.

I když záměrem zákona je jednoznačně překlenutí aktuálního ekonomicky nepříznivého období způsobeného pandemií Covid-19, jazykovým výkladem textu zákona nelze dospět k jinému závěru, než že odklad splátek dopadne nejen na splátky termínových úvěrů splatné v průběhu ochranné doby, ale i na "bulletové" typy úvěrů celé splatné v jejich den konečné splatnosti. Pokud má tedy úvěrovaný aktuálně sjednanou splatnost takového úvěru např. 31. prosince 2020, posune se termín podle jím zvolené délky ochranné doby. Vzhledem k tomu, že v průběhu ochranné doby vzniká úvěrujícímu právo na úrok, dojde při "opt-inu" v důsledku k navýšení nákladů na úvěr.

Při "opt-inu" je každopádně třeba přesně specifikovat úvěr, jehož se "opt-in" týká – jinak nastupuje nevyvratitelná domněnka, že se oznámení týká všech úvěrů, které úvěrovaný má sjednané s úvěrujícím, vůči němuž oznámení učinil. Návrh nepamatuje na situace, kdy úvěrovaný má sjednaný úvěr s vícero úvěrujícími (tzv. klubové či syndikované financování) a zároveň dílčí, bilaterální financování s jednotlivými členy klubu/syndikátu, a moratoria využije ve vztahu k "velkému", syndikovanému úvěru, přičemž v oznámení tento dostatečně nevyspecifikuje. Není tedy jasné, zda ke spuštění moratoria v těchto případech dojde automaticky i ve vztahu k bilaterálním úvěrům, a vzniklá právní situace bude podle našeho názoru tak nepřehledná, že možnou odpověď si nedovolujeme ani načrtnout.

DOSTANEME SE POUŽITÍM MORATORIA DO "REGISTRU"?

V důsledku zákonodárcem zvolené koncepce, podle které úvěrovaný, jenž se rozhodne ochranné doby využít, pouze akceptuje veřejnoprávní ingerenci do jeho soukromoprávního závazkového vztahu, nebude s využitím moratoria spojena nutnost překlasifikovat rizikovost příslušného úvěru. Tím má být zabráněno negativním dopadům moratoria nejen na úvěrované, jimž nebudou hrozit negativní zápisy do dlužnických registrů, ale i na úvěrující, jimiž jsou zejména banky nebo jiné finanční instituce, které nebudou nuceny přihlížet na použití moratoria při posuzování kreditního rizika

a bonity úvěrovaných. Tento přístup je v souladu s doporučeními Evropského orgánu pro bankovníctví ohledně úvěrových moratorií v souvislosti s Covid-19¹.

ZPŮSOBÍME SI MORATORIEM PROVOZNÍ POTÍŽE?

Zákon stanovuje, že po období moratoria nesmí úvěrovaný, který je právnickou osobou, nakládat s majetkem, který by mohl sloužit k uspokojení úvěřujících, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Tato formulace byla doslova převzata z § 111 odstavce 1 insolvenčního zákona. V něm je ovšem kvalifikována odstavcem 2, který mimo jiné obsahuje výjimku pro běžný obchodní styk. A totéž ustanovení insolvenčního zákona dále obsahuje odstavec 3, který stanoví, že úkony učiněné v rozporu s odstavcem 1 jsou neúčinné, pokud s nimi soud nevydal souhlas.

V právní úpravě úvěrového moratoria není upraveno ani vymezení rozsahu zákazu, ani následek jeho porušení. S ohledem na mimořádnou intenzitu zásahu, který právní úprava činí do práv věřitelů, lze vážně argumentovat pro závěr, že právní jednání učiněná úvěrovaným v rozporu s citovaným omezením budou neplatná, a to přinejmenším relativně (tedy tehdy, pokud se úvěřující neplatnosti dovolá).

Je tedy třeba vycházet z toho, že použitím moratoria zatíží úvěrovaní své transakce sjednané v průběhu ochranné doby značnou mírou právní nejistoty.

Dle důvodové zprávy nesmí takový úvěrovaný kromě dispozic se svým majetkem dále ani vyplatit zisk nebo prostředky z jiných vlastních zdrojů ani na ně vyplácet zálohy, poskytovat společníkům, nebo osobám ovládajícím nebo osobám ovládaným zápůjčky nebo úvěry, zcizit nebo zatížit svůj majetek bez náležitého protiplnění, poskytnout svým statutárním orgánům nebo vedoucím zaměstnancům mimořádné odměny, snižovat dluhy ve skupině a splácet půjčky od spřízněných osob. Důvodová zpráva naštěstí rovněž uvádí, že omezení se netýká, mimo jiné, právních jednání nutných ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy k provozování obchodního závodu v rámci obvyklého hospodaření – text operativního ustanovení zákona však uvedenou výjimku nezavedl a je tedy otázkou, zda alespoň taková jednání jsou ze zákazu vyjmuta. Rozumným výkladem je však nutno dospět k závěru, že ano. V opačném případě by se zákon zcela míjel s jedním ze svých primárních účelů, jímž je zabránit nucenému ukončování podnikatelské činnosti podnikatelů zasažených epidemií Covid-19.

CO KDYŽ JSME UŽ UDĚLALI S ÚVĚRUJÍCÍM DOHODU?

Na základě pozměňovacího návrhu předneseného v Poslanecké sněmovně pozbydou v případě použití moratoria účinků dohody, které strany úvěrových obchodů uzavřely od 12. března 2020 z důvodu negativního ekonomického dopadu pandemie Covid-19 na úvěrovaného. Úvěrovaní tedy mohou některé již uzavřené dohody moratoriem "přebít" pokud jde o plnění splatná v průběhu ochranné doby a po jejím skončení. Zda stojí za to něco takového učinit, bude třeba dobře zvážit, a to mimo jiné s ohledem na otázky a odpovědi nastíněné výše.

CO KDYŽ CHCEME S ÚVĚRUJÍCÍM UDĚLAT DOHODU?

S ohledem na veškerou právní nejistotu, kterou nová pravidla přinesou, se může jevit vhodnějším, aby strany úvěrových obchodů upravily situace vznikající v důsledku pandemie Covid-19 smluvně. Jako obvykle, když "vláda přijde na pomoc" a způsobí tím privátním stranám potenciálně více škody než užitku, se ovšem klade otázka, zda případně dohodě stran nebrání sama přijatá právní úprava úvěrového moratoria.

Ačkoli předpokládáme, že jakýkoli seriózní právní poradce by své klienty upozornil na riziko odlišného výkladu, máme za to, že mnoho hovoří pro názor, podle kterého výše popsaná zákonná úprava odlišné dohodě stran nebrání. To by mělo platit zejména tehdy, je-li úvěrovaným skutečně silný podnikatelský subjekt, a každopádně tehdy, pokud sjednaná smluvní úprava je pro úvěrovaného celkově výhodnější než účinky, které by způsobil "opt-in" dle navržené právní úpravy.

Pokud Vás v souvislosti s českým úvěrovým moratoriem napadnou další otázky, budeme rádi, pokud se s námi o ně podělíte.

¹ European Banking Authority. *Final Report: Guidelines on legislative and non-legislative moratoria on loan repayments applied in the light of the COVID-19 crisis*. EBA/GL/2020/02 2. dubna 2020, dostupné [zde](#).

KONTAKTY

Miloš Felgr
Partner

T +420 222 555 209
E milos.felgr
@cliffordchance.com

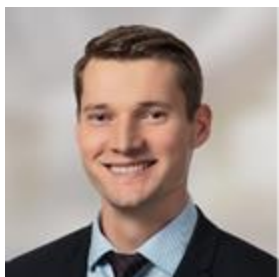
Tomáš Richter
Of Counsel

T +420 222 555 214
E tomas.richter
@cliffordchance.com

Vladimír Rýlich
Seniorní advokát

T +420 222 555 210
E vladimir.rylich
@cliffordchance.com

Marian Husár
Seniorní advokát

T +420 222 555 271
E marian.husar
@cliffordchance.com

Dominik Vojta
Advokát

T +420 222 555 276
E dominik.vojta
@cliffordchance.com

Pavel Boguský
Advokát

T +420 222 555 266
E pavel.bogusky
@cliffordchance.com

Tereza Dřimalová
Business Development
& Communications
Manager

T +420 222 555 530
E tereza.drimalova
@cliffordchance.com

Účelem tohoto shrnutí není pokrýt všechny významné otázky ani všechny jednotlivé aspekty oblastí, kterým se věnuje. Rovněž není jeho účelem poskytovat právní ani jiné poradenství.

www.cliffordchance.com

Clifford Chance, Jungmannova Plaza,
Jungmannova 24, 110 00 Praha 1, Česká
republika

© Clifford Chance 2020

Abu Dhabi • Amsterdam • Barcelona • Beijing •
Brussels • Bucharest • Casablanca • Dubai •
Düsseldorf • Frankfurt • Hong Kong • Istanbul •
London • Luxembourg • Madrid • Milan •
Moscow • Munich • Newcastle • New York •
Paris • Perth • Prague • Rome • São Paulo •
Seoul • Shanghai • Singapore • Sydney •
Tokyo • Warsaw • Washington, D.C.

Clifford Chance má smlouvu o spolupráci s
advokátní kanceláří Abuhimed Alsheikh
Alhagbani v Rijádu.

Clifford Chance má přátelský vztah s Redcliffe
Partners na Ukrajině.